

УДК 378.4(477.63) 378.4(438.21) (045)

К. М. Біницька

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА УНІВЕРСИТЕТУ КАЗИМИРА ВЕЛИКОГО

Постановка проблеми. Ефективність вищої педагогічної освіти значною мірою залежить від діяльності вищих педагогічних навчальних закладів, на які покладені завдання підготовки вчителів у відповідності до потреб сучасного ринку праці України. Для вдосконалення діяльності закладів, в умовах входження до єдиного європейського освітнього простору, актуальним є вивчення та творче використання історико-педагогічного досвіду розвитку вищих педагогічних навчальних закладів інших країн. Вивчення досвіду діяльності вищих педагогічних навчальних закладів країн Європейського Союзу сприятиме впровадженню європейських норм і стандартів у сучасній освіті, науці, а також зростанню в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграції до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього середовища. Враховуючи спільність історичних та культурних традицій України та Республіки Польща значний інтерес становить вивчення розвитку вищих педагогічних шкіл у Республіці Польща в другій половині ХХ на початку ХХІ ст.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженням різних аспектів розвитку вищої школи, зокрема такого аспекту, як функціонування та розвиток вищої педагогічної освіти займалися такі українські науковці як: В. Андрущенко, В. Бондар, В. Кремень, В. Луговий, С. Сисоева та ін. Історія розвитку вищих педагогічних шкіл Польщі у другій половині ХХ ст. на початку ХХІ ст. відображено в працях польських дослідників В. Войтинського, В. Данека, К. Дзедушко, Е. Красовської, Т. Левовицького та ін.

З огляду на актуальність інтеграції освіти України в європейський освітній простір та зростаючу роль вищих педагогічних навча-

льних закладів у якісній підготовці фахівців для всіх галузей господарства актуальним є проведення компаративістських досліджень діяльності сучасних вищих педагогічних навчальних закладів України та Республіки Польща.

Мета статті – проаналізувати розвиток двох вищих навчальних закладів України та Республіки Польща, а саме: Криворізького державного педагогічного університету та Університету Великого Казимира в м. Бидгощ.

Виклад основного матеріалу дослідження. У період незалежності України багато вищих навчальних закладів пройшли етап реорганізації та здобули вищий статус. Так, Криворізький державний педагогічний університет (м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область) – державний вищий навчальний заклад III рівня акредитації, здійснює підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем „бакалавр на базі повної загальної середньої освіти, за навчальними планами підготовки бакалаврів, та за освітньо-кваліфікаційним рівнями „спеціаліст” і „магістр” на базі вищої освіти за навчальними планами для спеціалістів та програмами підготовки магістрів (http://kdpu.edu.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=500&Itemid=708).

Криворізький державний педагогічний університет був заснований у 1930 р. як інститут професійної освіти, в якому проводили підготовку майбутніх учителів фізики, математики, історії й політекономії, мови й літератури. У 1933 р. інститут профосвіти реорганізували у педагогічний інститут, що дало можливість приділяти більше уваги питанням вивчення педагогіки, методики викладання фахових предметів, проходження педагогічної практики. У цьому ж році було відкрито факультет природознавства.

16 березня 1999 р. Постановою Кабінету Міністрів України (№ 403) на базі Криворізького державного педагогічного інституту було утворено Криворізький державний педагогічний університет. На сьогодні при університеті створена система безперервної педагогічної освіти, спрямована на перепідготовку вчителів, підвищення їх кваліфікації; є підготовче відділення, постійно діючі курси з підготовки до вступу в університет.

У 2008 році при проходженні акредитації Криворізькому державному педагогічному університету було надано право проводити підготовку фахівців за III освітньо-кваліфікаційним рівнем (у 1998-2008 рр. Криворізький державний педагогічний університет мав IV рівень акредитації). Із 20 спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців, 16 спеціальностей акредитовано за IV рівнем (підготовка за освітньо-кваліфікаційним рівнем „магістр”).

До структури університету входять Жовтоводське та Нікопольське педагогічні училища. 16.03.2001 р. при Криворізькому державному педагогічному університеті створено навчально-науковий комплекс у складі Довгинцівської педагогічної гімназії, Криворізького обласного ліцею-інтернату для сільської молоді, Довгинцівського гуманітарно-технічного ліцею, Криворізького колегіуму №81, Криворізьких середніх загальноосвітніх шкіл № 91 і 69 (http://kdpu.edu.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=500&Itemid=708).

На сьогоднішній день до складу університету входять 9 факультетів: географічний, фізико-математичний, природничий, історичний, технолого-педагогічний, педагогічний, української філології, іноземних мов та факультет мистецтв (із двома відділеннями – художньо-графічним та музично-педагогічним), на яких навчається 3991 студентів. Університет проводить підготовку фахівців за такими освітньо-кваліфікаційними рівнями: „бакалавр”, „спеціаліст”, „магістр” за напрямками підготовки: „Дошкільна освіта”, „Початкова освіта”, „Технологічна освіта”, „Хореографія”, „Музичне мистецтво”, „Дизайн”, „Історія”, „Філологія” (українська,

російська, англійська, німецька), „Практична психологія”, „Хімія”, „Біологія”, „Географія”, „Екологія”, „Математика”, „Фізика”, „Інформатика” (Буряк, 2008, с. 11-18).

При університеті діє спеціалізована вчена рада по захисту докторських дисертацій за спеціальностями „Теорія та методика навчання” та „Теорія навчання”.

В університеті проводять підготовку фахівців за заочною формою навчання за такими спеціальностями: „Біологія”, „Історія”, „Географія”, „Українська мова і література”, „Російська мова і література”, „Англійська мова”, „Музика”, „Початкова освіта”, „Образотворче мистецтво”, „Трудове навчання”, „Практична психологія”. Контингент студентів заочного відділення становить 2200 осіб.

Навчально-виховний процес закладу забезпечують 33 кафедри, на яких працюють 400 викладачів, серед яких 52,2 % з вченими ступенями і науковими званнями (217 – докторів, професорів, кандидатів наук, доцентів (Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Дніпропетровська обл., 2011, с.117).

У грудні 2011 р. Криворізький державний педагогічний університет та Криворізький технічний університет увійшли до складу Криворізького національного університету, створивши багатопрофільний вищий навчальний заклад нового типу. Криворізький педагогічний інститут у складі Криворізького національного університету отримав нові можливості, зберігаючи організаційно-навчальну автономію, кадри, кращі наукові здобутки і традиції.

На сьогодні Криворізький національний університет є флагманом не тільки Дніпропетровської області, а й всього Придніпровського регіону, та в рейтингу найкращих вищих навчальних закладів України, складеному 2012 р., Криворізький національний університет займає 31 місце, серед класичних університетів країни (Удод О., 2012, с. 12). В закладі успішно вирішують завдання з підготовки педагогічних кадрів та виконують функції з розвитку освіти і науки країни. Велике значення надається питанням інформа-

тизації і комп'ютеризації, оновленню навчально-методичної бази, розвитку студентського самоврядування (Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Дніпропетровська обл., 2011, с.116). Таким чином, заклад пройшов складний шлях перетворень та трансформацій від педагогічних курсів до національного університету.

Актуальним, на нашу думку, для українських дослідників є вивчення досвіду розвитку вищих навчальних закладів в інших країнах. Пропонуємо розглянути історію створення, становлення та розвитку Університету Великого Казимира у м. Бидгощ (Республіка Польща). Університет Великого Казимира у м. Бидгощ є наймолодшим багатопрофільним університетом у Республіці Польща, оскільки в цьому статусі він розпочав свою діяльність із 1 вересня 2005 р. У перші п'ять років діяльності у цьому статусі університет випустив близько 2. тис. осіб (<http://www.ukw.edu.pl/>).

Історія розвитку цього закладу є прикладом розвитку вищих педагогічних шкіл, які реорганізувалися з вищих вчительських шкіл та здобули статус університетів. Слід зазначити, що до 1969 р. (рік створення закладу) в місті Бидгощ функціонували вчительська семінарія та педагогічний ліцей. Генеза Університету Казимира Великого в Бидгощі пов'язана з створенням 19 червня 1969 р. відповідно до Розпорядження Ради Міністрів вищої вчительської школи. Бидгощська вища вчительська школа була одна з чотирьох середніх педагогічних навчальних закладів, які були створені в Польщі, а саме у Кельцах, Ольштині та Слупську (у 1970 р. розпочали свою роботу вищі вчительські школи у Ченстохово, Щецині та Зеленій Гурі) (Dziennik Ustaw, 1969). Головним завданням діяльності закладів було підготовка вчителів для шкіл podstawових. Для досягнення цієї мети у вищій вчительській школі м. Бидгощ було створено два відділи: гуманітарний та математично-природничо-педагогічний. 20 серпня 1974 року відповідно до Розпорядження Ради Міністрів вищу

вчительську школу було реорганізовано у вищу педагогічну школу. Організаційна структура закладу складалась з трьох відділів: гуманітарного, математично-технічного та педагогічного (20-lecie Wyższej Szkoły pedagogicznej w Bydgoszczy 1969-1989, 1989, с.12-13). Це дозволило за такої організаційної структури в закладі проводити підготовку студентів на рівні „магістр” за чотири та п'ятирічними термінами підготовки. Головною метою діяльності вищої педагогічної школи була – підготовка висококваліфікованих вчителів та вихователів (Gerlach R., 2009, с.97-98). Вища педагогічна школа м. Бидгощ функціонувала у 1974-2000 рр., а з 2000 р. відбулась реорганізація закладу в Академію ім. Великого Казимира, на сьогодні – Університет Великого Казимира в Бидгощі.

У 1991 р. у вищій педагогічній школі м. Бидгощ відкрився новий напрям підготовки – німецька філологія з трирічним терміном навчання. Крім того, адміністрацією закладу велась робота щодо відкриття у перспективі таких напрямів підготовки, а саме: вчителів фізкультури та інформатики. На гуманітарному відділі 7 лютого 1992 р. запрацювала заочна післядипломна студія для підготовки майбутніх керівників закладів освіти (Kronika Trzydziestolecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: 1969-1999, 1999, с.115).

У 1992/1993 н. р. у вищій педагогічній школі м. Бидгощ проводили підготовку спеціалістів за такими спеціальностями: польська філологія (із додатковими спеціалізаціями „вчитель польської мови”, „бібліотекознавець”), російська та англійська та німецька філологія, бібліотекознавство і наукова інформація, історія, математика, технічне виховання, педагогіка, музичне виховання. Також у цьому навчальному році у вищій педагогічній школі м. Бидгощ розпочала свою роботу однорічна післядипломна підготовка вчителів початкових та середніх шкіл з такого предмету як „етика (Kronika Trzydziestolecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: 1969-1999, 1999, s.115-116). У 1993/1994 н. р. у закладі працювало 46 професорів, 18 докторів із захищеними

дисертаціями, 125 ад'юнктів, 143 асистенти, 119 інших науково-педагогічних працівників та навчалось 4 500 студентів, серед яких 700 осіб поступило на I рік навчання (Gerlach R., 2009, s.99).

Із 29 березня 1993 р. у вищій педагогічній школі м. Бидгощ на гуманітарному відділі розпочалися захисти дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня в галузі історії. Також на гуманітарному відділі проводилась робота щодо отримання дозволу на проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня літературознавця (Kronika Trzydziestolecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: 1969-1999, 1999, s.122).

Середина 90-х рр. XX ст. ознаменувалась для вищих педагогічних шкіл постійними перетвореннями та реорганізаціями. Так, 23 березня 1993 р. рішенням сенату вищої педагогічної школи в Бидгощі кафедру практичної психології було реорганізовано у кафедру виховної психології, кафедру педагогіки реорганізовано у кафедру загальної педагогіки (Kronika Trzydziestolecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: 1969-1999, 1999, s.121).

На відкритому засіданні сенату вищої педагогічної школи м. Бидгощ 26 квітня 1994 р. за участі Голови воєводства, віцепрезидента міста та членів громадського комітету розглядалось питання про реорганізацію вищої педагогічної школи. Слід зазначити, що у самій педагогічній школі це питання вже розглядалось у 1993 р., тоді учасники зборів прийшли до висновку, що у воєводстві створені необхідні умови для організації університету, а саме: наявність науково-педагогічних кадрів; проведення державних та міжнародних досліджень; високий рівень навчальної підготовки студентів та наукових кадрів (Kronika Trzydziestolecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: 1969-1999, 1999, s.138).

Вища педагогічна школа мала значний науковий потенціал, достатню матеріально-технічну базу, гарно укомплектовану бібліотеку. Сенат висловив думку про створення університету на основі об'єднання та реорганізації усіх навчальних

закладів м. Бидгощ. Таким чином були визначені строки створення університету: із 1996 р. розпочалися підготовчі заходи щодо його створення, а у 2000 р. відбулось його офіційне відкриття (Gerlach, 2009, s.105).

1 вересня 1995 р. у вищій педагогічній школі м. Бидгощ відбулись чергові зміни в організаційній структурі: до кафедри дидактики на педагогічному відділі було приєднано циклову комісію військового виховання, невдовзі на базі новоствореної структурної одиниці розпочала свою роботу кафедра військової освіти. 3 березня 1997 р. гуманітарний відділ вищої педагогічної школи м. Бидгощ отримав повноваження для проведення захисту дисертацій та присвоєння наукового ступеня „доктор гуманітарних наук” у галузі літературознавства (Kronika Trzydziestolecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: 1969-1999, 1999, s.194).

22 січня 1998 р. сенат вищої педагогічної школи м. Бидгощ затвердив Ухвалу про зміну назви закладу на Академію. Відповідний документ був затверджений Міністром національної освіти (Ухвала № 140/97 Головної Ради шкільної вищої освіти від 23 жовтня 1997 р. у справі присвоєння вищим школам назви „Академія”) (Kronika Trzydziestolecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: 1969-1999, 1999, s.203). 1 травня 1998 р. у результаті об'єднання 10 кафедр та 14 циклових комісій у академії м. Бидгощ було утворено відділ педагогіки. 10 червня цього ж року почав функціонувати відділ історії та археології. Відповідно до ухвали сенату реорганізації зазнала кафедра публічної адміністрації та відділ права й адміністрації. 12 червня 1998 р. сенат надав право гуманітарному відділу проводити захисти дисертацій та присвоювати науковий ступінь доктора хабілітованого в галузі історії. Відповідний документ був надісланий до Центральної комісії з наукових справ та наукових ступенів (Kronika Trzydziestolecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: 1969-1999, 1999, s.206).

Таким чином, пришвидшений розвиток закладу розпочався у переломному для країни 1989 р., коли значно виросло число

студентів, зріс потенціал наукових кадрів. У 2000 р. заклад отримав назву Академія ім. Великого Казимира в Бидгощі. Вже через п'ять років – 21 квітня 2005 р. – Сеймом був прийнятий Закон про утворення Університету Великого Казимира. Урочисте підписання даного Закону президентом Олександром Квасневським відбулось 13 травня 2005 р. На сьогодні університет є закладом, що динамічно розвивається і є найбільшим в місті і другим за розміром навчальним закладом у Куявсько-Поморському регіоні (<http://www.ukw.edu.pl/strona/uczelnia>).

На сьогодні у закладі функціонує 9 спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій (із педагогіки та історії педагогіки, літературознавства, мовознавства, педагогіки, психології, історії, політології та мистецтвознавства). В університеті на сьогодні функціонує 5 відділів, 28 напрямів підготовки за 49 спеціальностями де навчається 15 тис. студентів (Study in Poland, 2012, s.161).

У закладі працюють майже 700 науково-педагогічних працівників (серед них 150 професорів та 60 почесних професорів). Велику увагу адміністрація закладу приділяє розвитку наукового потенціалу науково-педагогічних кадрів, що спонукає викладачів брати активну участь у численних науково-дослідних проектах, потужно співпрацювати з польськими і закордонними науковцями (<http://www.ukw.edu.pl/strona/uczelnia>).

Університет Великого Казимира є державним вищим навчальним закладом, який свою діяльність розпочав із традицій навчання вчителів свого краю. Сьогодні він динамічно розвивається і систематично розширює свій науковий потенціал та спектр освітніх пропозицій: функціонує 30 напрямів підготовки і майже 100 спеціальностей, що реалізують освітню підготовку на трьох рівнях навчання; діють майже 40 напрямів післядипломної підготовки, де є можливість не лише підвищити кваліфікацію, але й отримати нову спеціальність.

Університет Великого Казимира має повноваження на присвоєння наукових ступенів за 11 напрямками підготовки,

перший з яких заклад отримав у 1986 р. у галузі педагогіки.

На сьогодні в університеті функціонує 5 відділів: відділ адміністрації і суспільних наук; гуманітарний відділ; відділ математики, фізики і техніки; відділ природних наук; відділ педагогіки і психології (<http://www.ukw.edu.pl/uczelnia/struktura>).

Висновок. Провівши історичний аналіз створення та діяльності вищезгаданих закладів ми прийшли до висновку, що, Криворізький державний педагогічний університет та Університет Казимира Великого у м. Бидгощ пройшли складний шлях розвитку і реформування, який був продиктований соціально-економічними та історичними умовами розвитку країн. Заклади організаційно змінювались від закладів з підготовки педагогів на середньому рівні до сучасних університетів, в яких здійснюється підготовка фахівців на рівні „магістр”. Тому, на нашу думку, для вдосконалення навчально-організаційної діяльності вищих навчальних закладів України, в умовах входження до єдиного європейського освітнього простору, необхідно вивчати, аналізувати та творчо використовувати досвід розвитку вищих шкіл інших країн. У подальших наших дослідженнях ми продовжимо вивчення зазначених проблем.

Література

1. Буряк В. К. На шляху до оновлення змісту освіти / В. К. Буряк // Вища школа. – 2008. – № 12. – С. 11–19.
2. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Дніпропетровська обл. / НАПН України; Інститут вищої освіти; МГО Асоціація ректорів педагогічних університетів Європи. – К. : Знання України, 2011. – 295 с.
3. Криворізький педагогічний інститут / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kdpu.edu.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=500&Itemid=708.
4. Удод О. Який ВНЗ – найкращий? : [рейтинги найкращих ВНЗ України, складені Ін-том інновац. технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України] /

- О. Удод // Освіта України. Педагогічна Преса. – 2012. – 25 черв. (№ 26). – С. 8–9, 12.
5. Dziennik Ustaw. – 1969. – № 18. – poz. 134.
6. Gerlach R. 40 lat Bydgoskiej pedagogiki / Ryszard Gerlach // Rocznik Pedagogiczny. – 2009. – № 32. – S. 97–106.
7. Kronika Trzydziestolecia Wyz'szej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: 1969-1999. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uczelniane Wyz'szej Szkoły Pedagogicznej, 1999. – 227 s.
8. Study in Poland. New European educational destination. Program Guide 2012/2013. – Warsaw, 2012. – 424 p.
9. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukw.edu.pl/>.
10. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Uczelnia / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukw.edu.pl/strona/uczelnia>.
11. 20-lecie Wyz'szej Szkoły pedagogicznej w Bydgoszczy 1969-1989. – Bydgoszcz : książka, 1989., - 45 s.

К. М. Біницька

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА УНІВЕРСИТЕТУ КАЗИМИРА ВЕЛИКОГО

У статті здійснено ретроспективний аналіз особливостей розвитку і функціонування Криворізького державного педагогічного університету та Університету Казимира Великого в м. Бидгощ у другій половині ХХ на початку ХХІ ст. Розглядаються організаційна структура та напрями діяльності вищезгаданих навчальних закладів. Наведені приклади позитивних перетворень, які відбувались із закладами в означений період.

Ключові слова: вищі педагогічні навчальні заклади Республіки Польща та України, Криворізький державний педагогічний університет, Університет Казимира Великого в м. Бидгощ.

К. Н. Биницкая

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РАЗВИТИЯ КРИВОРОЖСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА И УНИВЕРСИТЕТА КАЗИМИРА ВЕЛИКОГО

В статье осуществлен ретроспективный анализ особенностей развития и функционирования Криворожского государственного педагогического университета и Университета Ка-

зимира Великого в г. Бидгощ во второй половине ХХ в начале ХХІ ст. Рассматриваются организационная структура и направления деятельности вышеупомянутых учебных заведений. Приведены примеры позитивных превращений, которые происходили с заведениями в обозначенный период.

Ключевые слова: высшие педагогические учебные заведения Республики Польша и Украины, Криворожский государственный педагогический университет, Университет Казимира Великого в г. Бидгощ.

К. Binyts'ka

RETROSPECTIVE ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF KRYVYI RIG STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY AND UNIVERSITY OF KAZYMYR THE GREAT

Retrospective analysis of peculiarities of development and functioning of Kryvyi Rig State Pedagogical University and University of Kazymyr the Great in the city of Bydgoszcz in the second half of the XX at the beginning of the XXI century is carried out in the article. Organizational structure and directions of activity of the above-mentioned educational establishments is studied. Examples of positive transformations, which took place with the establishments during the mentioned period, are offered, namely: development of establishments from one-type pedagogical educational establishments to the powerful multi-specialized universities; improvement of material and technical resources of the establishments; usage of innovative methods in specialists preparation; cooperation and integration of higher educational establishments with other higher educational establishments of the countries of European Union and the world; conducting of scientific researches in the field of education and opening of specialized scientific councils; reorganization changes in the structure of management and financing of educational establishments. The analysis of activity of pedagogical faculties of Kryvyi Rig State Pedagogical University and University of Kazymyr the Great in the city of Bydgoszcz has been done.

Key words: higher pedagogical educational establishments of the Republic of Poland and Ukraine, Kryvyi Rig State Pedagogical University, University of Kazymyr the Great in the city of Bydgoszcz.

Рецензенти:

д.пед.н., професор, Шоробура І.М.

д.пед.н., професор, Яцук І.П.

Стаття надійшла до редакції 18.09.13